

Convergentie en divergentie in Europa

INTERNATIONAAL

Voldoende kapitaalaccumulatie en toegang tot goede technologie kan zorgen voor zogenoemde inhaalgroei. Hierbij lopen landen met een lager bruto binnenlands product (bbp) per capita het verschil ten opzichte van landen met een hoger bbp in. Vrij verkeer van goederen en kapitaal kan hieraan bijdragen. De Wereldbank spreekt in de studie *Golden growth: restoring the lustre of the European economic model* over de EU als convergentiemachine: de afgelopen 40 jaar groeide het inkomen van de armere delen van Europa met gemiddeld 2 procent meer dan in de rijkere landen. Een muntunie kan ook een bijdrage leveren aan convergentie. Het wegvallen van het wisselkoersrisico kan handel stimuleren en faciliteert een beweging van kapitaal naar plekken met het hoogste marginale rendement, vaak landen met een relatief laag bbp.

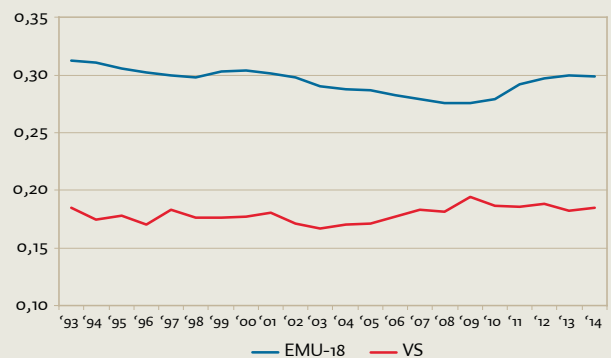
De figuur toont de convergentie (of divergentie) tussen staten in de Verenigde Staten en tussen landen in het eurogebied aan de hand van de spreiding van hun bbp per capita. Dit wordt gemeten door de standaarddeviatie in het bbp per capita.

Uit de figuur blijkt een relatief stabiele spreiding voor de VS, terwijl er vóór deze tijdsperiode nauwelijks sprake is van convergentie of divergentie tussen staten. De interne markt in de VS bestaat al lange tijd, net als de gezamenlijke munt. Verschillen in bbp per capita tussen de staten zijn niettemin aanzienlijk, in 2014 variërend van 66.000 Amerikaanse dollar in Alaska tot 31.500 dollar in Mississippi. Verschillen tussen staten zijn zowel voor als na de crisis ook relatief stabiel.

Vergeleken met de VS is de spreiding binnen het eurogebied groter. Van-

af 1993 en in lijn met de verwachting van inhaalgroei, daalt de spreiding echter geleidelijk. Verschillen in bbp per capita zijn niettemin nog aanzienlijk, in 2014 variërend van 38.000 euro in Ierland in 2014 tot 10.500 euro in Letland. Na de crisis in 2008 is bovendien divergentie ontstaan, onder meer (maar niet alleen) door de krimp in Griekenland. Bij goed beleid gericht op het vergroten van potentiële groei zou deze divergentie op een gegeven moment weer in hernieuwde convergentie moeten omslaan. ■ **JORIS VAN DIJK** (MINISTERIE VAN FINANCIËN)

Standaarddeviaties in bbp per capita¹

¹ Luxemburg als rijkste euroland is als outlier buiten beschouwing gelaten

Bron: AMECO, Bureau of Economic Analysis (BEA), census

Bancaire kredietverlening aan het mkb in beeld

MONETAIRE ZAKEN

De uitstaande kredietverlening van Nederlandse grootbanken aan het midden- en kleinbedrijf is de afgelopen jaren afgenomen. In het eerste kwartaal van 2015 is de daling ten opzichte van een jaar eerder bijna 6 procent, naar een niveau van ruim 130 miljard euro (figuur). Niet alle componenten van deze kredietverlening aan het mkb zijn gekrompen: uitstaande kredieten tot een bedrag van 250.000 euro nemen sinds eind vorig jaar weer met enkele tienden van procenten toe.

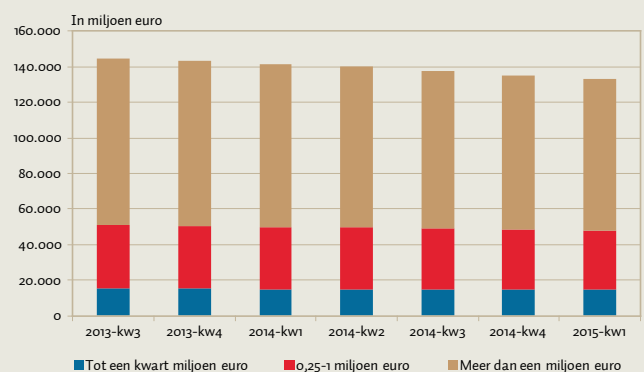
Dit blijkt uit cijfers die DNB sinds het derde kwartaal van 2013 verzamelt en publiceert. De totale uitstaande kredietverlening van Nederlandse grootbanken aan het mkb neemt in het eerste kwartaal van 2015 op jaar-op-jaar-basis sterker af dan de jaar-op-jaar-afname die gemeten is in de laatste twee kwartalen van 2014. De lichte toename van de uitstaande kredietverlening tot een bedrag van 250.000 euro doet zich uitsluitend voor in de vorm van rekening-courantkrediet; uitstaande bancaire leningen van die maximale omvang vertonen nog wel een daling.

Van het totaalbedrag aan uitstaande kredieten wordt ongeveer 20 procent verstrekt in de vorm van rekening-courantkrediet, de rest via reguliere bancaire leningen. De verhouding tussen deze twee vormen van kredietverlening is enigszins gewijzigd, waarbij het aandeel van kredieten verstrekt via de rekening-courant licht is afgenomen.

Leningen van bedragen van meer dan 1 miljoen euro vormen in het totaal aan uitstaande kredieten het grootste deel. Ongeveer twee derde wordt in deze vorm verstrekt. Ruim 10 procent van de uitstaande kredieten zijn leningen tot een bedrag van 250.000 euro. Het resterende kwart van de uitstaande kredieten valt in de tussenliggende bedragscategorie. De verhou-

dingen tussen de drie genoemde bedragscategorieën zijn nagenoeg stabiel. De agrarische sector is met bijna een kwart van de totale mkb-kredietverlening de grootste bedrijfstak, gevolgd door de financiële dienstverlening & ICT waaraan 20 procent van de bancaire kredieten uitstaat. Handel en vervoer zijn verantwoordelijk voor 15 procent en aan onroerend goed gerelateerde mkb-kredietverlening is 12,5 procent van het totaal. De overige bedrijfstakken vormen afzonderlijk minder dan 10 procent van het geheel en gezamenlijk ongeveer 30 procent. ■ **MARJO DE JONG** (DNB)

Uitstaande mkb-kredietverlening van Nederlandse grootbanken per bedragscategorie

Bron: DNB

Opleving Nederlandse woningmarkt: stad meest in trek

WONINGMARKT

De tijdelijke verruiming van de schenkingsvrijstelling is dit jaar teruggedraaid. Daarnaast zijn de hypotheekvoorwaarden vanaf 1 januari opnieuw verscherpt. Tot slot daalt per 1 juli de NHG-grens van 265.000 naar 245.000 euro.

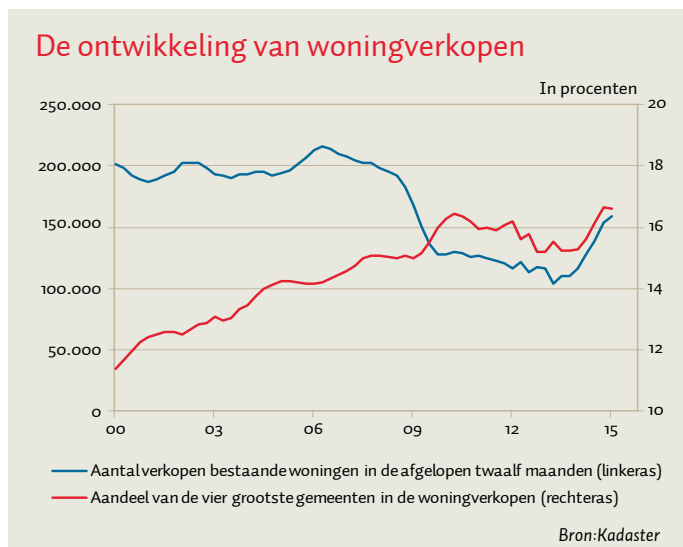
Ondanks deze aanpassingen blijven de woningverkoop stijgen. Het aantal woningen dat te koop staat, daalt, zodat kopers minder keus hebben. Zij moeten bovendien vlugger beslissen, want huizen gaan

sneller van de hand. Deze verschuiving van onderhandelingsmacht naar verkopers is terug te zien in de prijzen. De prijsindex van het Kadaster laat sinds juni 2013 een stijging zien.

Er zijn diverse redenen voor de omslag op de woningmarkt. Duidelijkheid over de fiscale behandeling van de eigen woning draagt bij aan het vertrouwen. Daarnaast komen kopers na jaren van uitstel alsnog in beweging. Hier komt bij dat de forse huurstijgingen huurders aanmoedigen om over te stappen naar het koopsegment.

De wens om te kopen wordt extra gevoed doordat koopwoningen beter betaalbaar zijn. De prijzen en de hypotheekrente zijn zo sterk gedaald dat de netto-hypotheeklasten zeldzaam laag zijn in vergelijking met het netto-inkomen. Gezien het ruime monetaire beleid van de ECB en de verwachte stijging van het besteedbaar inkomen is de kans groot dat de betaalbaarheid voorlopig gunstig blijft.

Hoewel de verkopen en de prijzen in vrijwel geheel Nederland stijgen, zijn er forse regionale verschillen. De opleving van de huizenmarkt is vooral zichtbaar in stedelijke gebieden; daar groeit de bevolking al jaren het hardst (figuur). Dit heeft te maken met immigratie uit het buitenland en de toegenomen toestroom van studenten. Verder blijven jongeren na hun studie vaker in de stad wonen, zij nemen de tijd om een geschikte partner te vinden en wachten langer met kinderen krijgen. En als het eerste kind zich aandient, blijven ze in de stad om de opvoeding met hun carrière te combineren. ■ **PHILIP BOKELOH** (ABN AMRO BANK)

Afgenomen ongelijkheid tussen landen

GROEI & CONJUNCTUUR

Na de wereldwijde financiële crisis – en zeker na het boek van Thomas Piketty – staat ongelijkheid hoog op de politieke agenda. Iedereen lijkt het erover eens te zijn dat de ongelijkheid binnen landen toeneemt. Kijken we naar de ongelijkheid op mondiale schaal dan bevat het beeld al veel meer nuance. Branko Milanović is een econoom bij de Wereldbank en nam de wereldwijde inkomensverdeling onder de loep. Hij rangschikte alle landen van rijk naar arm naar inkomensdecielen. Vervolgens keek hij naar de ontwikkeling van de gemiddelde inkomens per deciel tussen

en 2008. Of met andere woorden: van net voor de val van het IJzeren Gordijn tot aan de financiële crisis – de twintig gouden jaren van de globalisering.

De middenklasse (de inkomensdecielen uit het midden van de wereldwijde inkomensverdeling) ging er in de beschouwde periode snel op vooruit. Hoewel ze arm zijn naar westerse maatstaven, zijn vooral Aziaten de afgelopen twintig jaar snel rijker geworden. Dankzij de globalisering konden ze hun arbeid vermarkten op de rijkste afzetmarkten. De keerzijde van de medaille is wat hoger op de wereldwijde inkomensladder zichtbaar. De groep rondom het 8ste deciel heeft het bijzonder moeilijk gehad. Zij konden wel genieten van de goedkopere producten, maar zagen hun goedbetaalde banen verdwijnen. Dit sluit aan bij de moeilijkheden de afgelopen jaren voor laaggeschoolde arbeid in het Westen. Voor hen was de globalisering duidelijk geen zegen. De allerrijksten van deze planeet hebben het daarentegen weer veel beter gedaan. Voor hen betekende globalisering vooral een grotere markt waarop ze hun producten of diensten konden verkopen.

Per saldo is de wereld beter geworden dankzij globalisering. Meer handel, meer productie en meer specialisatie hebben de wereld veel rijker gemaakt. Grosso modo zijn het echter vooral de armere landen én de allerrijksten die snel vooruit zijn gegaan op de wereldwijde inkomensladder. De westerse middenklasse houdt aan de globalisering minder inkomen over. Dat is dan ook de paradox van de globalisering: deze zorgde er tegelijkertijd voor dat binnen westerse landen de ongelijkheid toenam en de wereldwijde ongelijkheid afnam. ■ **PETER DE KEYZER** (BNP PARIBAS FORTIS)

